

Regeringens skrivelse 2005/06:90

Skr. 2005/06:90

Nordiskt samarbete 2005

Skr.
2005/06:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Harpsund den 16 mars 2006

Göran Persson

Berit Andnor
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet under år 2005 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

Innehållsförteckning

Skr. 2005/06:90

1	Inledning.....	3
2	Samarbetet inom Norden.....	5
3	Gränshindersarbetet.....	8
4	Nordiskt kultursamarbete	10
5	Samarbetet med närområdet	12
6	Bilateralt samarbete	14
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2006	17

1 Inledning

År 2005 hade Danmark ordförandeskapet i det nordiska regeringssamarbetet. Danmark presenterade sitt ordförandeprogram med rubriken "Norden i en ny tid: Kunskap, dynamik och samarbete" vid Nordiska rådets session i november 2004. Danmark prioriterade samarbete på områden där det finns en klar "nordisk nytta". Samarbetet skulle inriktas på sådant som ger politiska resultat och är till gagn för medborgarna. Man ville stärka det nordiska forskningssamarbetet, främja innovation och utveckla samarbetet mellan forskning och näringsliv. Arbetet med att avveckla gränshinder fortsatte. Samarbetet med Västnorden, samarbetet om arktiska frågor och samarbetet med nordvästra Ryssland och de baltiska länderna utvecklades. En viktig uppgift var också att utreda hur samarbetsstrukturen i Nordiska ministerrådet kunde göras mer ändamålsenlig och hur budgetarbetet kunde förbättras.

Översynen av Nordiska ministerrådets organisation var en av de stora uppgifterna under det danska ordförandeskapet. Från svensk sida aktualiserades denna fråga av statsministern och samarbetsministern redan under 2004. En utgångspunkt för detta var att det nordiska samarbetet måste anpassas över tiden för att förbli effektivt och relevant. Antalet ministerrådskonstellationer upplevdes vara för många, i en del ministerrådskonstellationer var det långt mellan mötena och ett begränsat ministerdeltagande. I december 2004 beslutade de nordiska samarbetsministrarna att det skulle göras en genomgång av det nordiska samarbetet med sikte på en tydligare prioritering och effektivisering. I mars 2005 gav ministrarna i uppdrag åt en styrgrupp, i form av Nordiska samarbetskommittén, att lägga fram förslag om hur Nordiska ministerrådets organisation kan göras mer ändamålsenlig och effektiv.

Styrgruppen lämnade sin rapport "Ny struktur för Nordiska ministerrådet" i juni. Styrgruppens förslag gick ut på att det behövdes en koncentration och fokusering av arbetet i ministerrådet. Som tyngdpunkter i det framtida nordiska samarbetet pekade man på kultur, forskning, kunskapsutveckling, innovation, arbetsmarknad, lagstiftning, hållbar utveckling, miljö, jämställdhet och samarbetet med närområdet. Mot bakgrund därav föreslogs att antalet ministerrådskonstellationer skulle minska från 18 till 11.

Förslaget innebar att de självständiga ministerråden på sju områden skulle avvecklas: bygg- och bostad, transport, IT, konsument, narkotika, energi, och regional. Viktiga samarbetsuppgifter på dessa områden föreslogs fångas upp på annat sätt.

Samarbetet inom näringspolitik och energipolitik samt de regionalpolitiska frågorna samlas i ett ministerråd för närings-, energi- och regionalpolitik. Narkotikafrågorna förs i första hand till ministerrådet för social- och hälsofrågor. Utbildnings- och forskningsministrarna får ett sammanhållande ansvar för IT-frågor. På andra områden innebar förslaget att samarbetet vid behov kan föras vidare som ett informellt regeringssamarbete utanför Nordiska ministerrådets ram. Det är också möjligt att även

fortsättningsvis få visst stöd från ministerrådet för projekt på samarbetsområden som ligger utanför ministerrådets ram, exempelvis konsumentområdet.

De nordiska samarbetsministrarna behandlade styrgruppens förslag till ny organisation vid sina möten i juni och augusti och beslutade att ställa sig bakom förslagen. Förberedelser för genomförandet gjordes inom ministerrådet under hösten. Nordiska rådet orienterades om de förestående organisationsförändringarna genom ett ministerrådsförslag som lämnades inför Nordiska rådets session i oktober. Den nya organisationen för ministerrådet trädde i kraft från den 1 januari 2006 med följande ministerrådsstruktur:

samarbetsministrar
 ministerråd för ekonomi och finanspolitik
 ministerråd för lagstiftningsfrågor
 ministerråd för miljöfrågor
 ministerråd för närings-, energi- och regionalpolitik
 ministerråd för fiskeri, jord- och skogsbruk och livsmedel
 ministerråd för kultursamarbete
 ministerråd för utbildning och forskning
 ministerråd för social- och hälsofrågor
 ministerråd för arbetsmarknad och arbetsmiljö
 ministerråd för jämställdhetsfrågor

Under 2005 har frågan om de självstyrande områdenas ställning i det nordiska samarbetet aktualiserats. Mot bakgrund härav beslutade samarbetsministrarna i oktober att det ska göras en förutsättningslös kartläggning av de självstyrande områdenas ställning och arbetsmöjligheter i det nordiska samarbetet. Kartläggningen avser såväl juridiska frågor som hur samarbetet fungerar i praktiken. Samarbetsministrarna uppdrog i december åt ministerrådets generalsekreterare att genomföra kartläggningen och återrapportera till ministrarnas möte i juni 2006.

Under år 2006 har Norge ordförandeskapet i det nordiska regeringssamarbetet. Vid Nordiska rådets session i oktober 2005 presenterades det norska ordförandeprogrammet. Det har rubriken ”Det nya Norden: Förnyelse och samarbete i Nordeuropa”. Norge lyfter i programmet särskilt fram samarbetet i Europas nordområden, den nordiska välfärdsmodellen och frågor om kunskap och förnyelse. När det gäller samarbetet i Europas nordområden vill Norge utveckla samarbetet med nordvästra Ryssland och aktivt medverka i den nya fasen av den Nordliga dimensionen i EU:s utrikespolitik. Man betonar också samarbetet med Barentsrådet och Arktiska rådet.

Inom ramen för den nordiska välfärdsmodellen vill man arbeta vidare med att undanröja gränshinder på social- och hälsoområdet. Det norska ordförandeskapet kommer också att arbeta för att stärka samarbetet vad gäller hälsoberedskap, små och sällsynta handikapp och läkemedel samt arbeta med beredning av förutsättningar för nordiskt samarbete om produktionen av influensavaccin. Barn- och ungdomsfrågor liksom jämställdhetsfrågor är andra områden som uppmärksammas. På utbildnings- och forskningsområdet framhålls vikten av NordForsk:s verksamhet med inriktning på att göra Norden till en ledande forskningsregion där kopp-

lingen mellan innovation och forskning är central. Analys av den nordiska välfärdsmodellen, sett bl.a. i ett europeiskt perspektiv, ingår i det nordiska välfärdsprogrammet vars samlade resultat kommer att presenteras vid en konferens i maj 2006.

I regeringens deklARATION vid den utrikespolitiska debatten i februari 2005 konstaterades att EU:s krisberedskap att bistå egna medborgare som drabbas av katastrofer utomlands borde kompletteras med en nordisk sådan. Under året har därför ett arbete bedrivits i syfte att effektivisera biståndet till nordiska medborgare i en krissituation. Vid det nordiska utrikesministermötet i augusti 2005 beslutades om åtgärder för ett stärkande av samarbetet avseende krisberedskap såväl i de nordiska huvudstäderna som på ambassader och konsulat. Som ett led i detta har nordiska beskickningar i utlandet instruerats att utveckla lokalt samarbete om krisberedskap. Kontakter har även tagits mellan de nordiska huvudstäderna med syfte att praktiskt understödja sådant samarbete. Vidare sker ett nära samarbete mellan bl.a. de nordiska ländernas räddningstjänster med syfte att kunna bistå egna medborgare. Sedan flera år pågår också ett nordiskt samarbete om krisberedskapsfrågor i stort. Det nordiska samarbetet på dessa områden bör kunna tjäna som inspiration för det bredare europeiska samarbetet inom krisberedskap.

2 Samarbetet inom Norden

Samverkan på det nordiska planet om ett ekologiskt hållbart samhälle var en viktig uppgift även under år 2005. Den tvärsektoriella strategin för en hållbar utveckling i Norden reviderades år 2004. Genomförandet av strategin sker i huvudsak nationellt, men berör också många sektorer inom Nordiska ministerrådet. Det uppföljningsarbete som ägt rum i Sverige har kopplats nära till arbetet med den nationella strategin för en hållbar utveckling. I den reviderade strategin ingår den sociala och ekonomiska dimensionen med större vikt. Mål och insatser för perioden 2005–2008 anges. Särskild tonvikt ligger på insatser inom områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och där nordiskt samarbete skapar ett mervärde. Ett syfte är att påverka olika internationella processer. Nordiska ministerrådet har fastställt strategin att gälla från den 1 januari 2005. En post har avsatts på ministerrådets budget till stöd för genomförandet. Åtgärder har vidtagits för att marknadsföra strategin nationellt och internationellt. Den under året antagna nordiska strategin för Design för Alla är också ett verktyg för att skapa förutsättningar för allas lika delaktighet inom viktiga samhällsområden.

De nordiska länderna har profilerat sig genom att betona miljöfrågor och hållbar utveckling i internationella sammanhang. Nordiska ministerrådets miljöhandlingsprogram för 2005–2008 är ett viktigt instrument för miljösamarbetet inom Norden och i förhållande till EU, närområdet, Arktis samt andra internationella organisationer.

Nordiskt samarbete i EU/EES-frågor är ett huvudområde för samarbetet inom Nordiska ministerrådet och övrigt nordiskt regeringssamarbete. I och med EES-avtalet är EU:s inre marknad en gemensam nordisk angelägenhet. Med utgångspunkt i den värdegemenskap och samsyn som

finns i de nordiska länderna kring centrala samhällsfrågor finns det förutsättningar att gå steget före EU i förverkligandet av den inre marknaden.

Social- och hälsoministrarnas år 2004 antagna alkoholpolitiska deklARATION utgör en viktig plattform för nordiskt agerande inom EU och WHO.

Den nordiska utlämningsordningen – dvs. det system som finns för utlämnande av brottsmisstänkta personer från ett nordiskt land till ett annat – var länge bättre än sina internationella motsvarigheter i fråga om snabbhet och enkelhet. Inom EU finns dock sedan ett par år tillbaka rambeslutet om en europeisk arresteringsorder som leder till ett effektivare förfarande än den nordiska regleringen. En översyn av den nordiska utlämningsordningen har därför gjorts och resulterat i en nordisk konvention på området. Den nya regleringen bygger på den europeiska ordningen men ger i flera fall möjlighet att uppställa kortare tidsfrister. Konventionen undertecknades i december 2005.

På jämställdhetsområdet har Nordiska ministerrådet tagit fram ett nytt samarbetsprogram för åren 2006–2010. Man har valt att prioritera två huvudområden, kön och makt samt kön och ungdom. Arbetet med att integrera jämställdhetsperspektivet i den samlade verksamheten har fortsatt. Det innebär att varje samarbetsområde har ansvar för att främja jämställdhet inom det egna området och dess institutioner. För alla samarbetsområden ska jämställdhetspolitiska mål fastställas. Avrapportering sker vart annat år till Nordiska rådet om hur jämställdhetsarbetet fortlöper.

Reformarbetet inom utbildnings- och forskningssektorn har fortsatt under året, särskilt på institutionsområdet. Det innebär att flera nordiska institutioner har avvecklats och förts över till nationell nivå eller övergått i andra verksamhetsformer. En basfinansiering av institutionernas verksamhet fortsätter från ministerrådets sida fram till 2007.

I syfte att tydliggöra Nordiska kulturfondens status och institutionella karaktär har kulturministrarna tidigare beslutat att revidera överenskommelsen om fonden. I överenskommelsen anges att fonden är ett självständigt rättssubjekt. Med anledning därav har frågan uppkommit om fonden även fortsättningsvis ska omfattas av avtalet av den 13 maj 1987 om den rättsliga ställningen för de nordiska sekretariaten och detta avtals bestämmelser om immunitet och privilegier. Nordiska ministerrådet har beslutat att ändra rättsställningsavtalet för att klargöra att fonden ska omfattas av bestämmelserna. Ett avtal om detta undertecknades den 29 oktober 2004. Regeringen har med proposition (prop.2004/05:49) i december 2004 lämnat förslag till Riksdagen i denna sak. Riksdagen godkände regeringens förslag i maj 2005 (bet. 2004/05:JuU30, rskr. 2004/05:257). Det ändrade rättsställningsavtalet trädde i kraft i december 2005.

Genom Nordiska ministerrådets informationsverksamhet Norden i Fokus har det nordiska samarbetet fått en synlig närvaro i Stockholm och en informationspunkt som är lättillgänglig för allmänheten. Under år 2005 arrangerades ett flertal seminarier, utställningar och kulturaktiviteter på nordiska teman.

Samverkan med *frivilligorganisationerna*, där Föreningen Norden intar en särskild ställning, är ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. Både från Nordiska ministerrådets sida och på det nationella planet är Föreningen Norden en viktig samarbetspartner. Det gäller inte minst vid

driften av informationsverksamheten vid Norden i Fokus och servicetelefonen Hallå Norden, som är viktiga redskap för att göra det nordiska samarbetet känt och nå ut till medborgarna.

Över den nordiska budgeten ges stöd till *samisk verksamhet* som Samrådet, Nordiskt samiskt institut och samisk kulturverksamhet. Samrådet är en politiskt obunden paraplyorganisation för samiska organisationer i Finland, Norge, Sverige och Ryssland. Nordiskt samiskt institut har till uppgift att samordna och genomföra utredningar och forskning med syfte att förbättra de samiska folkens ställning.

Till de årliga sameministermötena inbjuds Nordiska ministerrådet att delta som observatör. Vid dessa möten träffas ministrarna och samedingspresidenterna för att diskutera gemensamma nordiska politiska frågor. Vid mötet 2002 beslutades att tillsätta en expertgrupp med uppgift att utarbeta ett utkast till en nordisk samekonvention. Arbetet slutfördes i november 2005 då utkast till konvention överlämnades till ansvariga ministrar.

Beträffande Nordiska utvecklingsfonden (NDF), en institution med uppgift att bidra till att bekämpa fattigdom framför allt i låginkomstländer, har det inte varit möjligt att säkra nya bidrag från samtliga nordiska länder till fondens kapital. Då ytterligare bidrag bedömdes vara förutsättningen för att NDF skulle kunna förbli en meningsfull och effektiv nordisk utvecklingsinstitution har de nordiska länderna enats om att inleda en avveckling av NDF:s verksamhet, samt att detta arbete skall bedrivas på ett sätt som säkerställer kvalitetsaspekterna och att de ursprungliga biståndspolitiska målen för NDF inte åsidosätts. I sammanhanget skall det betonas att det nordiska samarbetet inom biståndsområdet även fortsättningsvis har stor betydelse och att det kontinuerligt bör kunna vidareutvecklas.

Danmark har under sitt ordförandeskap initierat ett arbete med att ytterligare utveckla processen för arbetet med *Nordiska ministerrådets budget*. Det gäller att se på den politiska relevansen och effektiviteten i arbetet och formerna för samråd med Nordiska rådet. Arbetet kommer att fortsätta under 2006.

Nordiska ministerrådets budget för år 2005 uppgick till 826 miljoner danska kronor. De största sektorerna på budgeten var utbildnings- och forskningssamarbetet (25 procent av budgeten), miljö, resurspolitik och närområdet (25 procent av budgeten) samt kultursamarbetet (19 procent av budgeten).

Den svenska andelen av budgeten var enligt den nordiska fördelningsnyckeln 31,9 procent, en minskning med 1,4 procent jämfört med föregående år. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten.

Efter behandling i Nordiska rådets organ fastställde ministerrådet i oktober 2005 - i överensstämmelse med Nordiska rådets önskemål - budgeten för 2006. Den uppgår efter prisomräkning till 840 miljoner danska kronor. Ökade insatser görs på forsknings- och innovationsområdet. Den svenska andelen av budgeten ökar med 0,5 procent till 32,4 procent.

Integration och avveckling av gränshinder spelar en central roll i det nordiska regeringssamarbetet. Gränshindersarbetet spänner över åtskilliga politikområden och syftar till att underlätta för nordbor att röra sig över de nordiska gränserna. Avvecklingen av gränshinder gör även att Norden kan verka mer framgångsrikt internationellt.

Gränshindersarbetet har länge haft hög prioritet i det nordiska samarbetet men lyftes särskilt fram under Sveriges ordförandeskap 2003. Den förre danske statsministern Poul Schlüter engagerades 2003 som särskild representant för att driva på gränshindersarbetet. Han har sedan dess drivit dessa frågor med stort engagemang fram till årsskiftet 2005/06 då han avslutade sitt uppdrag.

Under 2005 har resurser satsats på att öka *informationstillgången* för de nordiska medborgarna. Lättillgänglig information om gällande regelverk för rörlighet inom Norden är av stor vikt. Bristande kunskap och begränsad informationstillgång är i sig att betrakta som gränsbarriärer, vilket hindrar rörlighet och integration. Därför har den nordiska informationstjänsten Hallå Norden blivit ett redskap för att nå ut med information om exempelvis beskattning och näringsliv.

På *arbetsmarknadsområdet* har de utredningar som bedrevs under 2004 gjort det möjligt att via en digital arbetsförmedling söka information om lediga tjänster och ledig kvalificerad arbetskraft på bägge sidor om Öresund. Öresundsregionen blev därmed en första testregion med en databas som kan nås via webbplatserna jobnet eller jobplats. Det fanns från slutet av 2005 möjlighet att söka arbete både i Danmark och i Sverige via den danska platsbanken. Den svenska platsbanken kunde tas i bruk från och med mars 2006. Ett annat konkret resultat är att nordiska medborgare nu kan få information om regler kring arbetslöshetsförsäkringar i de nordiska länderna. Informationen finns att tillgå på Hallå Nordens hemsida.

Ett nytt nordiskt avtal om folkbokföring undertecknades i slutet av 2004 i anslutning till Nordiska Rådets session i Stockholm. Avtalet gör det enklare och snabbare att få ett personnummer om man flyttar till ett annat nordiskt land än födelselandet. Riksdagen godkände avtalet i juni 2005.

Under år 2005 slutfördes i en nordisk expertgrupp, under justitieministrarna, förhandlingar om 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Konventionen innehåller internationellt privaträttsliga bestämmelser för de nordiska länderna om äktenskap, adoption och förmyndarskap. Ändringarna innebär bl. a. att makar som flyttar mellan de nordiska länderna får ökad förutsebarhet om vilket lands lag som skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Därmed får makarna en tryggare ekonomisk situation. Ändringsöverenskommelsen har undertecknats av samtliga nordiska länder i januari 2006.

Även inom *social- och hälsoområdet* har framsteg gjorts. En ny *nordisk konvention om social trygghet* undertecknades redan 2003 och sedan dess har arbetet på området fortskridit. Resurser har satsats på att förbättra informationen om rättigheter och möjligheter på det sociala området. Samarbetsministern Berit Andnor framförde i samband med Nordiska

ministerrådets session i oktober tanken på att upprätta en socialförsäkringsportal där medborgare kan få information om de nordiska ländernas socialförsäkringar.

På svenskt initiativ har även beslutats att arrangera en gemensam nordisk EU-konferens i juni 2006 med syfte att skapa diskussioner på EU-nivå om bl.a. samordning av bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner.

Bestämmelserna om en samarbetsplikt för kommuner för att underlätta att personer med funktionshinder får erforderligt stöd och social service vid flyttning till annat nordiskt land behandlades av de nordiska social- och hälsoministrarna under året. Man blev överens om att under 2006 komma med förslag till ändringar i biståndskonventionen i detta avseende och då om möjligt även inkludera en utökad samarbetskyldighet när det gäller viss färdtjänst.

I syfte att underlätta för resenärer som är i behov av narkotiska läkemedel vid inresa till nordiskt land eller annat land inom Schengensystemet har de nordiska ministrarna för narkotikafrågor kommit överens om att begränsa kravet på tillstånd (s.k. pillerpass) att medföra sådana läkemedel. Tillstånd skall endast vara erforderligt för vissa angivna narkotiska läkemedel. Under året har förberedelser gjorts för att informera riksdagen om de planerade nya reglerna.

Gränshindersarbetet har även gått framåt på *finans- och skatteområdet*. Medborgare som rör sig över gränserna har ett behov av information rörande beskattning av inkomster, pensioner och egendom. Arbetet med att skapa en nordisk skatteportal och ett virtuellt skattekontor som inleddes under 2004 har gett resultat. På de nordiska finansministrarnas möte i Köpenhamn i maj 2005 blev skatteportalen lanserad och medborgarna har nu tillgång till information på samtliga nordiska språk och engelska. Medborgarna kan via den Nordiska Skatteportalen kommunicera direkt med skatteexperter på det Nordiska Virtuella Skattekontoret och få svar på frågor som rör skatteförvaltningen i hela Norden.

På det *regionalpolitiska området* har en rapport som kartlägger pendlingen mellan de nordiska länderna offentliggjorts. Initiativet till rapporten togs av Ministerrådet för regionalpolitik då man ansåg att kartläggningen av pendlingssituationen var en förutsättning för det fortsatta arbetet. Rapporten visar att 2001 hade 55 600 personer löneinkomst i ett annat nordiskt land än sitt hemland. Utav dessa klassificeras 25 400 som arbetspendlare över gränserna.

Gränshindersarbetet har även gått framåt på *näringslivsområdet*. De nordiska näringslivsministrarna har med utgångspunkt i rapporten *Gränshinder för näringslivet i Norden* arbetat vidare med att avveckla gränshinder för företag i Norden. Konkret har arbetet lett till att man i oktober kunde lansera en *näringslivsportal*. Där kan företag som verkar eller vill etablera sig på den nordiska marknaden finna relevant information om de nordiska regelverken.

4 Nordiskt kultursamarbete

Den 26 oktober 2005 fattade de nordiska kulturministrarna beslut om en större omorganisation av samarbetet på kultur- och medieområdet. Den nya strukturen kommer att införas fullt ut från och med 1 januari 2007.

Ända sedan samarbetet inom Nordiska rådet inleddes i början av 1950-talet har kulturområdet utgjort en av grundpelarna. Nordiska kulturfonden, som idag delar ut ca 30 miljoner kronor årligen till kulturprojekt, bildades 1966. Efter att Nordiska ministerrådet tillkommit 1971 inrättades efter hand ett antal expertkommittéer och institutioner för de olika konstarterna, liksom för medieområdet och för t.ex. barn- och ungdomsfrågor. Under årens lopp har vissa förändringar i strukturen gjorts genom att lägga ned eller slå samman expertgrupper, men till största delen har det varit fråga om att inrätta nya kommittéer eller institutioner allt eftersom behoven hos kultursektorn i Norden förändrats. År 2005 bestod det nordiska kultursamarbetet av ca 20 olika organ av mycket varierande storlek.

Samtidigt har möjligheten att öka den nordiska kulturbudgeten (ca 196 miljoner kronor för 2005) under de senaste tiotal åren varit begränsad. Detta har gjort det svårare för det stora antalet institutioner att bedriva sin verksamhet då allt större andel av medlen gått till administration. Möjligheterna till satsningar på nya frågor inom kultursamarbetet har starkt begränsats. En större förändring av strukturen har därför diskuterats under flera år och varit föremål för interna och externa utredningar.

Sammanfattningsvis har de olika utredningarna lyft fram ett antal kriterier för en ny struktur. Strukturen bör bli mer dynamisk och flexibel för att öka möjligheterna till omprioriteringar och nya initiativ. Den bör bli tydligare och mer lättförståelig för brukarna, t.ex. när det gäller kriterier för stöd. Kopplingen mellan det nationella kulturlivet och det nordiska kultursamarbetet bör förbättras. Befolkningen i Norden, ländernas kulturförvaltningar och formerna för internationellt samarbete ser annorlunda ut idag jämfört med för 30 år sedan, vilket gör att strukturen bör öppnas för nya grupper.

Kulturministrarna tillsatte hösten 2004 en arbetsgrupp bestående av representanter från ämbetsmannakommittén för att ta fram ett konkret förslag till ny struktur. Arbetsgruppens första utkast till förslag skickades ut som underlag för nationella remissmöten med representanter för kultur- och mediesektorn under maj månad. Vid ministermötet i juni 2005 fattade ministrarna ett principbeslut om ramarna för strukturen. Efter ytterligare bearbetning fattades det slutliga beslutet vid ministermötet den 26 oktober. Nordiska rådets kulturutskott har vid flera tillfällen fått information om läget i processen och framfört synpunkter på förslaget till ny struktur.

För att göra strukturen mer flexibel kommer den i större utsträckning att bygga på tidsbegränsade program, varav de två första kommer igång redan under 2006. Det ena är ett program som sammanför och utvidgar tidigare stödordningar när det gäller mobilitets- och residensaktiviteter

för konstnärer. Det andra programmet syftar till att stimulera ökad kvalitet och utbud av nordiskproducerade datorspel för barn och unga.

Armslängdsprincipen är även fortsättningsvis utgångspunkten för det nordiska kultursamarbetet, precis som när det gäller den nationella kulturpolitiken i de nordiska länderna. Principen innebär att ministrarna kommer att fatta beslut om övergripande prioriteringar för samarbetet genom fleråriga handlingsplaner, medan den praktiska utformningen och genomförandet av programmen är en uppgift för sakkunniga, nationella experter.

Totalt läggs tio institutioner och kommittéer ned. Från och med 1 januari 2006 försvann de tre s.k. samarbetsorganen (som främst bestått av tjänstemän från de nationella ministerierna): ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur (BUK), styrningsgruppen för kultur- och massmediesamarbete (KM - gruppen) och ledningsgruppen för kulturprojekt utanför Norden. Från och med 1 januari 2007 läggs följande kommittéer/institutioner ned: NIFCA (samtidskonst), NOMUS (musik), NordScen (teater och dans), NordBok (litteratur), Nordiska Museikommittéen, Nordiskt JournalistCenter och Nordiskt konstnärscentrum, Dalåsåsen. De institutioner som blir kvar är Nordiska kulturfonden, Nordiska Film & TV-fonden, Nordicom samt de nordiska husen och instituten i Reykjavik, Torshavn, Nuuk, Mariehamn och Helsingfors.

Att de olika institutionerna och kommittéerna läggs ned innebär dock inte med automatik att alla deras funktioner avslutas. Under 2006 kommer organen att sammanställa "testamenten" med sin bedömning av prioriteringar för den nya strukturen, t.ex. stödformer, målgrupper och nätverk. Ett antal arbetsgrupper med sakkunniga kommer också att ta fram förslag när det gäller t.ex. de självstyrande områdenas och de icke-skandinaviska språkens roll framöver.

Nordiska ungdomskommittén, NUK, är de nordiska ländernas och de självstyrande områdenas samarbetsorgan i ungdomsfrågor. Gruppen barn och unga omfattar alla i åldrarna 0–25 år, men åldersspannet kan variera i olika sammanhang. NUK fördelade under året ca 4 miljoner danska kronor i stöd för barn- och ungdomsorganisationers nordiska samarbete och projekt. En tvärsektorieell handlingsplan samt en ny strategi för det barn- och ungdomspolitiska samarbetet har tagits fram. Strategin och handlingsplanen introducerar ett nytt arbetssätt som integrerar ett barn- och ungdomsperspektiv i Nordiska ministerrådets verksamhet samt renodlar NUK:s arbetsuppgifter.

Under 2005 utdelades det nu etablerade Nordiska rådets filmpris för första gången. Den danska filmen *Dråpet* belönades med ca 440 000 kronor. Som en följd av de senaste årens kultursamarbete mötte de nordiska kulturministrarna sina kollegor från västra Balkan i Köpenhamn i mars 2005. Satsningen, "Norden – Balkan – Culture – Switch", har inneburit utbyten och residensprogram för konstnärer från de två regionerna samt ett antal nordiska konstutställningar och konserter. I samband med mötet undertecknade ministrarna från västra Balkan samt i Bulgarien, Rumänien, Turkiet och Grekland en deklaration om fortsatt samarbete på kulturområdet.

Samarbetet med närområdet är fortsatt ett prioriterat område inom det nordiska samarbetet. Samarbetsprojekten rör främst de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Under det senaste året har insatser rörande Vitryssland inletts. Ministerrådet har också ett särskilt program för arktiskt samarbete. Nordiska ministerrådets satsningar i närområdet är ett komplement till insatser som görs nationellt och genom andra organ. Insatserna utformas i dialog med berörda samarbetsparter. Avsikten är att insatserna skall koncentreras till områden där det nordiska samarbetet ger ett mervärde och bidrar till en bättre samordning med andra insatser.

I ministerrådets budget för 2005 uppgick anslaget till det särskilda närområdesprogrammet till 85 miljoner danska kronor. Utöver särskilda närområdesmedel görs omfattande insatser över ministerrådets budget även genom olika facksektorer såsom t.ex. kultur, miljö samt utbildning och forskning. De samlade insatserna är därför avsevärt större.

Den tidigare strategin för samarbetet med närområdet gällde för perioden 2003–2005. Bland annat mot bakgrund av de baltiska ländernas medlemskap i EU från den 1 maj 2004 genomförde ministerrådet en utvärdering av närområdesverksamheten och beslutade i december samma år om riktlinjer för det fortsatta samarbetet. Riktlinjerna trädde delvis i kraft under 2005 och innebar bland annat att Nordiska ministerrådets tyngdpunkt i satsningar förskjuts från de baltiska länderna till nordvästra Ryssland. Innebörden är också att samarbetet med de baltiska länderna läggs om till att bli ett samarbete mellan likvärdiga parter där de baltiska länderna i ökad grad förutsätts bidra med finansiering av olika samarbetsprojekt.

Viktiga områden i samarbetet med nordvästra Ryssland är t.ex. demokratiutveckling, miljö- och energifrågor samt forsknings- och innovationssamarbete. En fortsatt ökad samordning med andra regionala organisationer eftersträvas för insatserna i Ryssland. Samarbetet med de baltiska länderna inriktas bl.a. på gränsöverskridande samarbete, IT-samarbete samt forskning och innovation.

I närområdessamarbetet görs särskilda satsningar på kunskapsöverföring och nätverksbyggande. Olika former av stipendie- och utbytesordningar, exempelvis för studenter, konstnärer och parlamentariker kommer att ges ökad betydelse.

Inom ramen för den Nordliga dimensionen deltar Nordiska ministerrådet i samordningen mellan olika aktörer på social- och hälsoområdet i Partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande. Ministerrådet bidrar, förutom med de egna programinsatserna, med personalresurser till Partnerskapets sekretariat samt svarar för samordningen av ett nätverk av samarbetsorgan som arbetar mot människohandel.

Närområdessamarbetet omfattar dessutom verksamheten vid Nordiska ministerrådets kontor i de baltiska huvudstäderna och i S:t Petersburg. I december 2005 undertecknades avtal med de ryska myndigheterna om att etablera ett kontor också i Kaliningrad.

De nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors, Nordiska investeringsbanken (NIB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) och Nordiska projektexportfonden (NOPEF), har verksamhet med inriktning på närområdet. NIB har en särskild låneordning för finansiering av mil-

jöprojekt i närområdet. Investeringsbanken deltar också i ett samarbete med andra multinationella finansieringsinstitutioner för att finansiera miljöprojekt i bl.a. Östersjöområdet. NEFCO förvaltar bl. a. en riskkapitalfond för ägande i och lån till miljöinvesteringar och en miljöutvecklingsfond, som båda i dagsläget främst gör insatser i nordvästra Ryssland. En särskild resurs finns också för miljöprojekt i den ryska delen av Barentsregionen.

Finansieringsinstitutionerna befinner sig i ett förändringsskede. För NIB:s del blev de baltiska länderna medlemmar och delägare i banken den 1 januari 2005, efter ett svenskt initiativ under 2003. Det är första gången som de baltiska länderna går in som medlemmar i en nordisk institution. Det pågår även diskussioner om former för de baltiska ländernas samverkan med andra nordiska institutioner än NIB. För NEFCO:s del inriktas arbetet nu främst på fortsatta insatser i Ryssland, men också på att expandera verksamheten i Ukraina.

Nordiska ministerrådet fortsatte under 2005 att utveckla kontakterna och samarbetet med andra regionala organisationer, främst Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Nordiska ministerrådets program för arktiskt samarbete syftar till att ge samnordiska insatser ett särskilt mervärde i förhållande till andra aktiviteter med inriktning på Arktis. År 2005 var anslaget ca 5 miljoner danska kronor. Merparten av medlen beviljades för projekt avseende ursprungsbefolkningarnas levnadsvillkor, klimatförändringar i Arktis och utbredningen av föroreningar i den arktiska miljön. Under året har ett nytt Arktiskt samarbetsprogram för perioden 2006–2008 utarbetats. Verksamheten inriktas främst på att stödja gemensamma nordiska insatser inom ramen för Arktiska rådet och främja samnordiska forskningsinsatser i anslutning till det Internationella Polaråret 2007–2008. Syftet är att koncentrera de nordiska insatserna via NMR till sådana områden som är särskilt prioriterade under den aktuella perioden så att de kan påverka förhållandena i hela Arktis och få genomslag även i övriga arktiska staters ställningstaganden.

De nordiska länderna och Ryssland enades i juni 2005 om riktlinjer för ett nordisk-ryskt samarbete på det energipolitiska området. Under hösten 2005 hölls ett möte på Island för energiministrarna i Östersjöområdet inom ramen för Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC). Vid mötet fastslogs riktlinjer för det fortsatta samarbetet för perioden 2006–2008.

Nordiska ministerrådet har även huvudansvaret för ett projekt om gränsregionalt samarbete *Baltic Euroregional Network – (BEN)* som fokuserar på nordiska länder, de baltiska länderna, Ryssland, Vitryssland och Polen. Projektet genomförs i samarbete med Östersjöstaternas råd och är till stor del finansierat med Interreg-medel. Ministerrådet har sedan det svenska ordförandeskapet 2003 deltagit som en aktiv partner i arbetet med EU:s Nordliga dimension, bl.a. vad gäller de s.k. *partnerskapen*.

Sverige har drivit på för att Nordiska ministerrådet mer aktivt skall engagera sig för att stärka demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland. De nordiska samarbetsministrarna beslutade hösten 2005 att Nordiska ministerrådet skall ta ett direkt ansvar för att administrera nordiskt och europeiskt stöd till det vitryska universitetet European Humanities University i Vilnius. EU bidrar till en stor del av finansieringen av un-

dervisningen. Resten kommer från Nordiska ministerrådet och nordiska länder, inklusive Sverige. Förhoppningen är att projektet skall bidra till att på längre sikt bygga upp en demokratisk rättsstat i Vitryssland. Vidare avser Nordiska ministerrådet att utarbeta ett program för icke statliga organisationer som skall inkludera Vitryssland.

Inom ramen för det informella nordisk-baltisk-polska samrådet om frågor rörande den inre marknaden har ett särskilt projekt bedrivits sedan 2003. Syftet med projektet, som beviljats medel från Nordiska ministerrådet, har varit att stimulera nätverksbyggande och att öka samarbetet mellan de nordiska länderna och Estland, Lettland, Litauen och Polen. Projektet har bestått av ett antal för den inre marknads funktion viktiga delområden. Det avslutades med ett seminarium om förslaget till tjänstedirektiv i maj 2005.

Under året har ett omfattande arbete bedrivits i den *nordisk-baltiska aktionsgruppen mot människohandel* som tillkom genom ett initiativ från svensk sida vid det nordisk-baltiska utrikesministermötet i Tallinn i augusti 2002.

Aktionsgruppens sekretariat ligger i det svenska utrikesdepartementet. Aktionsgruppen verkar för att öka samarbetet för att bekämpa människohandel i den nordisk-baltiska regionen. På svenskt initiativ har ett nordisk-baltiskt pilotprojekt lanserats. Projektet som omfattar samtliga åtta länder är inriktat på åtgärder för ett tryggt återvändande och en successiv återanpassning i samhället för de som är offer för människohandel.

Nordisk-baltiska aktionsgruppen omnämns i ett meddelande från kommissionen om åtgärder för att bekämpa människohandel som en regional samarbetsmodell till inspiration för andra regioner i Europa. I oktober 2005 genomförde aktionsgruppen tillsammans med europeiska kommissionen och det brittiska EU-ordförandeskapet en gemensam konferens om människohandel. Aktionsgruppen har under året intensifierat kontakterna med andra regionala organisationer och bland andra bistått den västafrikanska samarbetsorganisationen ECOWAS i utformandet av en västafrikansk regional aktionsgrupp mot människohandel.

Aktionsgruppen har en egen webbplats och informationsutbytet mellan olika aktörer har stärkts. Aktionsgruppen skall avrapportera sitt arbete till de nordiska och baltiska utrikesministrarna hösten 2006.

6 Bilateralt samarbete

Det bilaterala samarbetet mellan nordiska länder utgör ett viktigt komplement till samarbetet som omfattar alla de fem nordiska länderna.

Sveriges samarbete med *Finland* fortsätter att fördjupas. Den ekonomiska integrationen och företagsfusionerna skapar ett gynnsamt klimat på näringslivet. Ett svensk-finskt industripolitiskt toppmöte hölls i Eskilstuna den 26 april 2005. Finland och Sveriges statsministrar samt båda ländernas näringsministrar och forskningsministrar deltog tillsammans med företrädare för näringslivet, forskarvärlden samt fackföreningsrörelsen. Ett nytt toppmöte mellan Sverige och Finland kommer äga rum i Jyväskylä under våren 2006. Syftet med toppmötena är i första hand att

stärka konkurrenskraften på de sektorer där Finland och Sverige har gemensamma intressen.

Samarbetet mellan Sverige och *Danmark* inom Öresundsregionen blir allt intensivare. En av förklaringarna är att kommunikationerna underlättats av Öresundsbron. 4,3 miljoner fordon, 13 600 per dygn, färdades över bron förra året, en ökning med 15 procent jämfört med året innan. Även järnvägstrafiken ökade och drygt 6 miljoner passagerare reste med tåg över bron. En stor andel av resenärerna utgör de drygt 9 000 personer som dagligen pendlar över bron för arbete eller studier i det andra landet. Möjligheten att bo i ett land och arbeta i grannlandet underlättas av det svensk-danska skatteavtalet från 2003.

Integrationen i Öresundsregionen bidrar till att stärka tillväxten i Öresundsregionen. Kunskap om förhållandena på andra sidan sundet är viktigt för att stärka integrationen. Regeringen gav under året ett bidrag till informationscentret ÖresundDirekt vid Stortorget i Malmö. Informationscentret står under ledning av Länsstyrelsen i Skåne och ger upplysningar till pendlare eller potentiella sådana om bl.a. arbetsmarknad, skatter och socialförsäkringar. Regeringen gav också ett bidrag till Öresund Network som genom olika aktiviteter arbetar för att internationellt marknadsföra Öresundsregionen.

För att möjliggöra ett fördjupat kultursamarbete mellan Sverige och Danmark beviljade regeringen under året ett kapitaltillskott på 10 miljoner svenska kronor till Svensk-danska kulturfonden.

Öresundsregionen har utvecklats till ett viktigt kunskapscenter i Europa. Samverkan mellan universitet och näringsliv i regionen skapar gynnsamma förutsättningar för forskning. Öresund Science Region förenar aktörer inom den offentliga sektorn och näringslivet för att främja innovationer och forskning inom områdena medicin, livsmedel, IT och miljö. Regeringen gav under förra året fortsatt stöd till Öresund Science Region.

Svenska och danska myndigheter är aktörer inom EU:s strukturfondsprogram för Öresundsregionen, INTERREG III A. Visionen för detta program är att "Öresundsregionen skall utvecklas till en av Europas bäst fungerande gränsregioner".

Sverige och Danmark har kommit överens om lösningar som ska underlätta transittrafiken genom Skåne till och från Bornholm. Konkret har detta lett till att man i juni 2005 införde nya, enklare regler rörande transporten av husdjur.

År 2005 har varit särskilt intensivt i de *svensk-norska* förbindelserna. Inför hundraårsmarkeringen av unionsupplösningen mellan Sverige och Norge gjordes ett omfattande arbete för att förbereda ett svenskt deltagande. Ett antal projekt valdes ut för att utgöra de officiella svenska bidragen. Det svenska deltagandet diskuterades och samordnades inom ramen för en särskild referensgrupp som leddes av statssekreteraren för nordiskt samarbete.

Exempel på aktiviteter är kungaparens besök i båda riktningar, invigning av den nya Svinesundsbron, statsministerns närvaro i Eidsvoll och talmannens i Oslo den 17 maj, de båda statsministrarnas möte i Karlstad den 23 september i samband med ett seminarium om demokratins utveckling i Norge och Sverige och ett stort antal norsk-svenska seminarier. Det har även arrangerats utställningar och kulturevenemang i både

Sverige och Norge, framför allt på Voksenåsen. Årets firande har även lett till att näringslivssamarbetet mellan länderna har intensifierats och att flera besök mellan länderna ägt rum. Ett stort antal regerings- och riksdagsledamöter har deltagit i olika svensk-norska arrangemang.

Konventionen om renbetning som slöts mellan Sverige och Norge den 9 februari 1972 löpte ut den 30 april 2005. På grund av att man inte enats om ett nytt avtal har renbetet därefter baserats på den så kallade Lappkodicillen från 1751. Den 1 juli 2005 enade sig Sverige och Norge om ett mandat för ett återupptagande av förhandlingarna. Dessa inleddes i december. På svensk sida utses ledamöterna av Jordbruksdepartementet, Utrikesdepartementet, Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund.

I det bilaterala gränshindersarbetet har Sverige och Norge tillsammans arbetat fram konkreta lösningar som ska göra det lättare för anläggningsföretag och yrkestrafik att verka över gränsen. Som exempel kan nämnas att avgifter för tillfällig import av maskiner minskades.

Statsminister Göran Persson gjorde under året sitt första officiella besök på *Färöarna* och *Grönland* och diskuterade då bland annat möjligheter till ökat samarbete.

Planer på en *isländsk*-svensk ordbok har funnits sedan mitten av 1980-talet men har av olika skäl inte kunnat förverkligas. Mellan isländska och svenska föreligger endast en föråldrad ordbok som bara reviderats en enda gång, år 1954. Under detta halva sekel har ordförrådet utökats snabbare än någon gång tidigare i historien. Den svenska regeringen har därför beslutat uppdra åt Göteborgs universitet att i samarbete med Orðabók Háskólan i Reykavík utarbeta en elektroniskt lagrad isländsk-svensk ordbok. Regeringen har anslagit 4,8 miljoner svenska kronor för detta arbete 2005/2006.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2006

Närvarande: statsministern Persson, ordförande och statsråden Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Andnor

Regeringen beslutar skrivelse 2005/06:90 Nordiskt samarbete 2005